

**NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG NGHIÊN CỨU,
GIẢNG DẠY VÀ THÔNG TIN KHOA HỌC
VỀ DÂN TỘC HỌC**

**PHÁT TRIỂN HỆ THỐNG THÔNG TIN - TƯ LIỆU:
NHU CẦU CẤP THIẾT TRONG NGHIÊN CỨU VÀ GIẢNG DẠY DÂN TỘC HỌC**

**NGÔ VĂN LỆ
LÊ THỊ MỸ DUNG**

Công tác thông tin - tư liệu có vai trò rất quan trọng để nâng cao chất lượng trong nghiên cứu và giảng dạy Dân tộc học. Từ thực tế tại Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh, chúng tôi xin được đóng góp một số ý kiến về vấn đề này.

1. Vài nét về tình hình phát triển hệ thống thông tin - tư liệu Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh

Cùng với quá trình phát triển về các mặt trong công tác đào tạo, nghiên cứu khoa học của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh, từ nhiều năm qua Trường luôn chú trọng đến việc đổi mới và phát triển hệ thống thư viện. Hiện nay, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh là một trong 74 trung tâm thông tin - tư liệu khoa học tại Thành phố Hồ Chí Minh. Kho tư liệu - thư viện của trường có hơn 56.000 tên sách, với hơn 78.000 bản sách thuộc các môn về khoa học xã hội và nhân văn. Kho sách này hàng năm đều được bổ sung từ các nguồn: mua của các nhà xuất bản và công ty phát

hành sách, được tặng hoặc trao đổi từ các cơ quan trong và ngoài nước...

Thư viện có kho tài liệu tra cứu riêng, có phòng tạp chí riêng, các kho tự chọn được sắp xếp theo các chuyên ngành khoa học nhằm đáp ứng nhu cầu giảng dạy và học tập ngày càng cao của cán bộ giảng dạy và sinh viên. Sức chứa của các phòng đọc ở thư viện gồm 332 chỗ, trong đó Phòng đọc 1 là 112 chỗ, Phòng đọc 2 - 180 chỗ, Phòng đọc báo và tạp chí - 40 chỗ.

Bên cạnh việc phục vụ bằng các nguồn tư liệu truyền thống như sách, giáo trình, báo, tạp chí, công trình nghiên cứu khoa học, luận án..., bước đầu thư viện đã trang bị các hệ thống thông tin hiện đại multimedia như đĩa lưu trữ tư liệu CD-ROM, microfilm...

Từ năm 1993, thư viện của Trường đã được tổ chức UNESCO tặng cho phần mềm quản lý thư viện CDSISIS. Công cụ này hiện đang được sử dụng trong việc tin học hoá các khâu công tác thư viện, tạo dựng các cơ sở dữ liệu sách, tạp chí, luận án..., hoàn thiện hệ thống mục lục thủ công và xây dựng mục lục đọc bằng máy.

Tuy nhiên, trong hàng chục ngàn tư liệu kể trên thì nguồn tư liệu chuyên ngành Dân tộc học nói riêng và tư liệu liên quan đến Nhân học (Anthropology) nói chung còn quá ít ỏi. Về sách, nguồn tư liệu này chỉ có 186 bản, trong đó 65 bản tiếng nước ngoài; còn tạp chí, có 29 bản, trong đó có 7 tạp chí tiếng nước ngoài. Trước những năm 90, thư viện thường xuyên nhận được Tạp chí Dân tộc học Xô Viết, nhưng từ khi Liên Xô (cũ) tan rã, Tạp chí này không còn được cung cấp.

Ngoài hệ thống thư viện cấp trường-nguồn cung cấp thông tin - tư liệu chính, còn có các phòng tư liệu và tủ sách chuyên ngành của các khoa, như khoa Ngữ văn, Báo chí, Lịch sử, Địa lý, Trung tâm tư liệu Anh ngữ..., với hàng ngàn đầu sách và tạp chí chuyên ngành. Tuy vậy, tư liệu chuyên ngành Dân tộc học vẫn chiếm tỷ lệ rất nhỏ. Ví dụ, tại tủ sách tư liệu của Khoa Lịch sử (trong đó có Bộ môn Dân tộc học), sách, tạp chí chuyên ngành Dân tộc học và Khảo cổ học chỉ có 33/160 cuốn, nhưng cũng chủ yếu là tư liệu tiếng Anh, tiếng Pháp và được xuất bản từ trước năm 1975; còn tư liệu từ sau năm 1975 hầu như không đáng kể.

Về công tác quản lý và phục vụ thông tin- thư viện: Hiện nay hệ thống thư viện của Trường có 16 cán bộ, trong đó số người có trình độ đại học và có nghiệp vụ là 12 người (4 người còn lại không có nghiệp vụ thư viện). Số lượng cán bộ quản lý và phục vụ tại các trung tâm tư liệu, tủ sách tư liệu của các khoa cũng rất mỏng và hạn chế về trình độ nghiệp vụ. Vì thế, hệ thống thông tin - tư liệu không những không phát triển được chức năng mà còn bị thất thoát nhiều tài liệu và chưa đáp ứng được nhu cầu giảng dạy, học tập, nghiên cứu của cán bộ và sinh viên.

Ngoài thư viện, công tác thông tin - tư liệu ở Trường còn chú ý đến biên soạn và xuất bản giáo trình bậc đại học và sau đại học. Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh đã thành lập Ban xuất bản giáo trình. Đến nay có gần 70 giáo trình đã được xuất bản, nhưng trong đó chỉ có 6 giáo trình chuyên ngành Dân tộc học và tài liệu tham khảo (*Dân tộc học đại cương, Đại cương các dân tộc Đông Á, Văn hoá các dân tộc thiểu số ở Việt Nam, Đại cương văn hoá Hàn Quốc, Đông Nam Á- những vấn đề văn hoá xã hội, Văn hoá Nam Bộ trong bối cảnh văn hoá Đông Nam Á...*).

Trong quá trình giảng dạy và nghiên cứu khoa học, Khoa Lịch sử cũng như Bộ môn Dân tộc học, Khảo cổ học còn sưu tập được nhiều nguồn tư liệu từ công tác điền dã, như băng ghi âm, phim, ảnh tư liệu, báo cáo điều tra thám sát, khai quật Khảo cổ học, ghi chép điền dã Dân tộc học và các số liệu khoa học trong các lĩnh vực nghiên cứu Dân tộc học... Những tư liệu này hiện đang được lưu giữ tại Khoa Lịch sử.

2. Phương hướng phát triển hệ thống thông tin - tư liệu

Trong những năm tới, Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh đã có kế hoạch phát triển hệ thống thư viện, bao gồm các hạng mục sau:

- Xây dựng phòng bảo quản tài liệu.
- Quản lý tài liệu mã vạch, sách từ, thẻ từ...
- Xây dựng phòng tra cứu cơ sở dữ liệu, tài liệu điện tử, khai thác internet tại thư viện.

- Xây dựng phòng nghe nhìn.

- Thống nhất về xử lý nghiệp vụ toàn bộ tư liệu ở các khoa với thư viện Trường để các giảng viên và sinh viên có thể khai thác tư liệu trên mạng tại bất cứ nơi đâu.

- Hoàn thiện và nâng cấp hệ thống mạng internet trong hệ thống mạng của Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh. Công tác này sẽ hỗ trợ nhiều cho việc tra cứu, sử dụng và thông tin - tư liệu với các thư viện ở Hà Nội, như Thư viện Quốc gia, Trung tâm thông tin - tư liệu Khoa học và Công nghệ, Thư viện Viện Thông tin Khoa học Xã hội và Nhân văn, Trung tâm thông tin- Thư viện Đại học Quốc gia Hà Nội; các thư viện ở Thành phố Hồ Chí Minh, thư viện các trường đại học...nhằm khai thác có hiệu quả và chia sẻ nguồn lực thông tin.

- Dự kiến đến năm 2005 xây dựng Thư viện Trường trở thành Trung tâm thông tin-thư viện; chú trọng chức năng thông tin phục vụ giảng dạy, học tập và nghiên cứu khoa học.

- Dịch các tài liệu có liên quan đến Dân tộc học, Khảo cổ học.

- Nhân bản các loại tư liệu khoa học.

- Tiếp tục công tác sưu tầm, thu thập tư liệu ở các địa phương, tiến hành biên soạn và thực hiện đề án thành lập Bảo tàng Lịch sử, Dân tộc học, Khảo cổ học của Trường nhằm phục vụ công tác nghiên cứu khoa học và giáo dục.

* *

*

Ngày nay, cuộc cách mạng thông tin đang tác động hết sức sâu sắc, làm thay đổi tận gốc rễ mọi hoạt động kinh tế- xã hội của

tất cả các nước trên thế giới và đưa nhân loại sang một bước chuyển mới về chất ở ngưỡng cửa thế kỷ 21, do đó, việc tiếp cận với tất cả các nguồn thông tin từ sách, báo, tạp chí... đến các tư liệu phi vật thể, tư liệu nghe nhìn, hiện vật... là điều kiện rất quan trọng trong nghiên cứu, giảng dạy và học tập.

Sự phát triển của hệ thống thông tin - tư liệu của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh trong những năm gần đây đã có những kết quả bước đầu; tuy nhiên, việc đầu tư cho thông tin - tư liệu về Dân tộc học vẫn còn nhỏ bé, chưa đáp ứng được nhu cầu phát triển hiện nay. Vì vậy, Trường rất mong được sự giúp đỡ của các đơn vị trong đầu tư kinh phí, trao đổi, cung cấp nguồn tư liệu này.

Bên cạnh việc phát triển các nguồn tư liệu, ngày nay cuộc cách mạng về thông tin được khởi đầu từ trong lòng các nước công nghiệp phát triển với xu thế “toàn cầu hoá” đang nhanh chóng phổ biến và thâm nhập vào mọi nước trên thế giới, tạo ra thời cơ và thách thức lớn đối với những nước đang trên con đường công nghiệp hoá, hiện đại hoá nền kinh tế. Một trong những rào cản lớn nhất để tiếp cận với nguồn tư liệu này là ngoại ngữ, đặc biệt là tiếng Anh. Vì thế, bên cạnh việc phát triển hệ thống thông tin - tư liệu của ngành Dân tộc học, các nhà nghiên cứu cần không ngừng nâng cao trình độ ngoại ngữ, vì đó là công cụ cần thiết, là chìa khoá để mở vào các cánh cửa kho tàng tri thức của nhân loại.